ท่านทองอินท์ได้รับอุปถัมภ์บำรุงจากเจ้าพระยานครราชสีมา (บื่น) ตลอดมา เพราะฉะนั้น ท่านทองอินท์จึงมีฐานะเป็นบุตรบุญธรรมของเจ้าพระยานครราชสีมา (บื่น)

ปีสมภพของท่านทองอินท์ เข้าใจว่าจะเป็นปีชวด พ.ศ. ๒๓๒๓ ดังปรากฏในประวัติสังเขปของเจ้าพระยานครราชสีมา (บื่น) และยังมีเค้าความในอักษรสารของท่าน ที่ถึงพระยาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา (ทัด บุนนาค) ใน พ.ศ. ๒๓๗๗ ช่วยสนับสนุนอีกแห่งหนึ่งด้วย

เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงภายในจนประดิษฐานพระบรมราชวงศ์ใหม่ ชีวประวัติตอนต้นของท่านทองอินท์ จึงมีสับสนไปบ้าง ท่านทองอินท์ได้รับราชการในเมืองนครราชสีมาจนมีตำแหน่งเป็นผู้รักษาเมือง เมื่อขึ้นต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท่านมีบรรดาศักดิ์สูงสุดเป็นเจ้าพระยากำแหงสงครามรามภักดี อภัยพิริยบราักรมพาหุ เจ้าพระยานครราชสีมา ผู้สำเร็จราชการเมืองนครราชสีมา ซึ่งเป็นเมืองใหญ่รักษาความสำคัญทางภาคอีสานมาแต่โบราณกาล

เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) ได้ทำการสมรสกับท่านผู้หญิงทับทิม ธิดาพระยาสุริยเดช (ทัศน์ รายณสุข)

---

๑ ดูจดหมายเหตุนครราชสีมา หน้า ๒๒

ผู้บุตรเจ้าพระยานครราชสีมา (ปิ่น) ภายหลังท่านผู้หญิงทับทิมถึงอนิจกรรมลง เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) ได้ทำการสมรสกับท่านผู้หญิงบุนนาค น้องสาวเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ ต้นสกุลสิงหเสนี) อีกครั้งหนึ่ง มีบุตรชายได้เป็นเจ้าเมืองนครราชสีมาในรัชกาลที่ ๔ คือพระยานครราชสีมา (เมฆ ณราชสีมา)

อนึ่ง ในปีวอก พ.ศ. ๒๓๖๗ อันเป็นปีต้นแห่งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ขุนแพง เมืองปักธงไชย (ซึ่งเป็นเมืองที่เจ้าพระยานครราชสีมา (ปิ่น) ขอพระบรมราชานุญาตตั้งขึ้นและเป็นเมืองขึ้นแก่นครราชสีมา) เป็นข้าราชการเก่าที่ถูกจับมาแต่เวียงจันทร์ครั้งเจ้าพระยานครราชสีมา (ปิ่น) ไม่สมัครรับราชการอยู่ที่เมืองปักธงไชย เพราะมีเรื่องขัดแย้งไม่ถูกกับพระยาวงศาอัครราชและหลวงปลัดกรมการเมืองปักธงไชย ขอย้ายมารับราชการในเมืองนครราชสีมา เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) ให้สอบสวนตามระเบียบ ได้ความว่า กรมการเมืองปักธงไชยไม่ขัดข้องหน่วงเหนี่ยวขุนแพง เมื่อขุนแพงไม่สมัครจะอยู่เมืองปักธงไชย ก็ตามแต่ใจขุนแพง ดังนั้นเจ้าพระยานครราชสีมาจึงแต่งตั้งขุนแพงเป็นหลวงเพ็ชรสงคราม ให้คุมสมัครพรรคพวกทำราชการอยู่ณเมืองนครราชสีมา

การนำเรื่องราวขุนแพงที่เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณ ราชสีมา) แต่งตั้งเป็นหลวงเพ็ชรสงคราม มาเล่าไว้ในที่นี้ เพื่อช่วยเป็นข้อสังเกตว่า ถ้าแม้ขุนแพงมิได้ผิดใจกับกรมการเมืองปักธงไชย เป็นแต่เสร้งก่อให้มีเรื่องขัดแย้งสำหรับทำข่าวว่าแตกร้าวกันจริงแล้ว ก็น่าสงสัยว่าเรื่องขุนแพงจะเป็นส่วนหนึ่งในแผนการของเจ้าอนุวงศ์ผู้ครองเวียงจันทร์ ซึ่งคิดการกบฏอุบายให้ขุนแพงหาทางเข้ามาอยู่เป็นไส้ศึกในเมืองนครราชสีมาไว้ก่อน (ครั้นขุนแพงเป็นหลวงเพ็ชรสงครามอยู่ในเมืองนครราชสีมาได้ ๒ ปี พอเจ้าอนุวงศ์ยกกองทัพมา พระยาวงศาอัครราชและกรมการเมืองปักธงไชย รีบไปรับกองทัพเจ้าอนุวงศ์ที่ลำพระชี พาเข้าเมืองนครราชสีมา ฝ่ายหลวงเพ็ชรสงครามก็เข้ารวมในกองทัพเจ้าอนุวงศ์ แล้วช่วยกันนำกองทหารเวียงจันทร์ไล่กวาดครอบครัวและจุดเผาบ้านเรือนแขวงนครราชสีมา พยายามต้อนครัวพาไปเวียงจันทร์)

อีกประการหนึ่ง การที่เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณ ราชสีมา) แต่งตั้งขุนแพงเป็นหลวงเพ็ชรสงคราม ตั้งแต่ปีวอก พ.ศ. ๒๓๖๗ อันเป็นปีแรกในรัชกาลที่ ๓ นั้น ย่อมเป็นหลักฐานแสดงว่าพอเริ่มต้นรัชกาลที่ ๓ เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) ได้เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองนครราชสีมาอยู่แล้ว

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๙ พระยาไกรสงครามเจ้าเมืองขุขันธ์วิวาทกับหลวงปลัดน้องชาย จนเกิดรบพุ่งกันเป็นข่าวเอิกเริก ความทราบถึงกรุงเทพมหานคร มีพระบรมราชโองการให้เจ้าพระยานครราชสีมา พร้อมด้วยกรมการผู้ใหญ่ยกกำลังไปปราบปรามจัดแจงเมืองขุขันธ์ให้สงบโดยด่วน เจ้าพระยานครราชสีมาและพระยาปลัดยกกำลังไปตามพระบรมราชโองการ มอบให้พระยายกกระบัตรและกรมการพอสมควรอยู่รักษาเมืองนครราชสีมา

เรื่องพระยาไกรสงครามรบกับน้องชายนี้ น่าจะเป็นอุบายอันหนึ่งของเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทร์ เพื่อต้องการให้เจ้าพระยานครราชสีมาและกรมการผู้ใหญ่ ยกกำลังออกไปจากเมืองนครราชสีมา ทิ้งช่องโหว่ไว้ให้เจ้าอนุวงศ์เดินทัพเข้าเมืองนครราชสีมาโดยง่าย มีหลักฐานปรากฏว่า พระยาไกรสงครามเป็นฝักใฝ่เข้ากับเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทร์ ๆ อุดหนุนกำลังไว้มาก

เมื่อเจ้าพระยานครราชสีมาและพระยาปลัด ยกกำลังพอสมควรมุ่งไปยังเมืองขุขันธ์ เพื่อยุติการรบระหว่างพระยาไกรสงครามกับหลวงปลัดผู้น้อง กลายเป็นต้องทำการรบกับพระยาไกรสงคราม เพราะพระยาไกรสงครามระดมพลเป็นกองทัพใหญ่ สามารถต่อสู้กองกำลังของเจ้าพระยานครราชสีมาได้เต็มที่ ขณะที่ยังรบติดพันกันอยู่นั้น เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทร์ยกกองทัพมายึดนครราชสีมาณวันอาทิตย์

เดือน ๓ แรม ๗ ค่ำ เมื่อข่าวเจ้าอนุวงศ์เข้ายึดนครราชสีมาทราบไปถึงเจ้าพระยานครราชสีมา ๆ จึงให้พระยาปลัดรีบปลีกเข้ามาพังที่นครราชสีมาก่อน พระยาปลัดมาถึงนครราชสีมาณวันศุกรเดือน ๔ แรม ๔ ค่ำ แสร้งทำอ่อนน้อมเข้าหาเจ้าอนุวงศ์ ๆ บอกว่าครอบครัวชาวนครราชสีมายกไปเวียงจันทร์หมดแล้ว ให้พระยาปลัดรีบตามครัวไปอยู่เวียงจันทร์เถิด พระยาปลัดก็ลาออกเดินทางตามไปทันครัวบางกลุ่มที่ตำบลปราสาท ห่างจากเมืองนครราชสีมาทางเดินเท้าวันหนึ่ง ฝ่ายกรมการคนอื่น ๆ มีพระยายกกระบัตรเป็นต้น ซึ่งคุมครัวตั้งอยู่ณบ้านตุมเขา ทราบข่าวว่าพระยาปลัดตามออกไป และตั้งอยู่ณบ้านปราสาท ก็รีบพากันมาหาพระยาปลัด ปรึกษาตกลงพร้อมใจกันจะสู้กองทัพเจ้าอนุวงศ์ จึงรวบรวมกำลังครอบครัวชาวนครราชสีมาได้เกือบทั้งหมดร่วมหมื่นคน ยกมาตั้งอยู่ที่บ้านสำริดแขวงเมืองพิมาย เตรียมการต่อสู้กองทัพเจ้าอนุวงศ์เต็มที่ ครั้นเจ้าอนุวงศ์ทราบข่าว ก็แต่งให้กองทัพไปปราบครั้งแรกณวันอังคารเดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ แต่ถูกหน่วยต่อต้านของพระยาปลัดตีแตกกลับมา แล้วพระยาปลัดรีบแต่งให้คนถือหนังสือไปแจ้งแก่เจ้าพระยานครราชสีมา เพื่อขอให้เจ้าพระยานครราชสีมาถอนกำลังจากเมืองขุขัน รีบมาช่วยต่อสู้กองทัพเจ้าอนุวงศ์ แต่เจ้าพระยานครราชสีมาเวลานั้น กำลังรบติดพันอยู่กับกองทัพพระยาไกรสงคราม ๆ มีกำลังมากกว่าตั้งสองเท่า เจ้าพระยานคร

ราชสีมาเห็นจะปราบทัพพระยาไกรสงครามไม่ลง จำเป็นต้องถอย เพื่อสงวนกำลังมิให้ย่อยยับ และการถอยก็ต้องอาศัยเส้นทางมุ่งตรง ไปยังเมืองเสียมราบ จะกลับมาทางนครราชสีมาหาได้ไม่ เพราะ กองทัพพระยาไกรสงครามตั้งสะกัดทางอยู่ พยายามถอยเลื่อนไปถึง เมืองสวายจิด แล้วต่อไปยังเมืองปราจีนบุรี ไม่สามารถจะตีแหวก มาช่วยพระยาปลัดได้

ฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ เร่งแต่งกองทัพให้เจ้าสุทธิสาร ผู้บุตร คุมไป ปราบพระยาปลัดในวันพุธเดือน ๔ แรม ๙ ค่ำอีกครั้งหนึ่ง แต่ก็ถูก กองทัพพระยาปลัดตีแตกยับเยิน พระยาปลัดมีชัยชนะครั้งที่ ๒ แล้ว ยกทัพเลื่อนเข้ามาตั้งที่บ้านเปลาะปลอ ห่างเมืองนครราชสีมาเพียง ทางเดินเช้าชั่วเที่ยง เป็นเหตุให้กองทัพเจ้าอนุวงศ์ครั่นคร้ามอยู่มาก ฝ่ายขุนพลซึ่งคุมกำลังตั้งอยู่อีกด้านหนึ่ง ได้แต่งหนังสือส่งเข้าไปในค่าย เจ้าอนุวงศ์ ขู่ลำทับพวกเวียงจันทร์ให้ตกใจเป็นใจความว่า เจ้าอนุวงศ์ มัวหลงเชื่อมากวาดครัวโคราช บัดนี้กองทัพเมืองเชียงใหม่ยกไป กวาดครัวเมืองเวียงจันทร์หมดสิ้นแล้ว เข้าใจว่าคำขู่ลำทับนั้นคงเป็น เหตุให้กองทัพเวียงจันทร์ในเมืองนครราชสีมาเกิดระส่ำระสายยิ่งขึ้นอีก และข่าวกองทัพหลวงยกจากกรุงเทพฯ ใกล้จะถึงนครราชสีมาอีกกระแส หนึ่ง ที่เป็นเหตุให้กองทัพเจ้าอนุวงศ์ละล้าละลังหวั่นเกรงมาก เพราะ กลัวจะต้องตกในที่ล้อม พอถึงวันจันทร์เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ กองทัพ

เจ้าอนุวงศ์ก็รีบถอนตัวหนีไปจากนครราชสีมา ทิ้งข้าวของช้างม้าไว้เป็นอันมาก เมื่อกองทัพเจ้าอนุวงศ์ถอยหนีไปแล้ว พระยาไกรสงครามรีบพากองทัพของตนหนีตามไปด้วย ได้ความต่อมาว่า เจ้านครจัมปาศักดิ์ให้ฆ่าพระยาไกรสงครามเสีย เห็นจะเป็นเพราะความผิดที่ไม่สามารถตามจับเจ้าพระยานครราชสีมา ให้ได้ตามคำสั่งยิ่งกว่าอย่างอื่น

ฝ่ายพระยาปลัด รีบรวบรวมครัวชาวนครราชสีมา ยกกลับเข้าอยู่ในเมืองนครราชสีมาได้เป็นส่วนมาก เว้นแต่ครัวชาวเมืองปักธงไชยที่พระยาวงศาอัครราชถวาดพาไปเวียงจันทร์เสียก่อน

รุ่งขึ้นปีกุน พ.ศ. ๒๓๗๐ กองทัพหลวงกรมพระราชวังบวรยกจากตำบลขอนขว้างไปถึงเมืองนครราชสีมาณวันพฤหัสบดีเดือน ๕ ขึ้น ๙ ค่ำ ต่อมาเจ้าพระยานครราชสีมาไปเฝ้ากรมพระราชวังบวรที่นครราชสีมา จึงมีพระบัณฑูรให้เจ้าพระยา[๑]นครราชสีมายกไปคุมทัพเมืองสุรินทร์และเมืองสังขะ เลยไปบรรจบทัพพระยาราชสุภาวดี (สิงห์ สิงหเสนี) แม่ทัพใหญ่ สำเร็จราชการทางเมืองลาวเมืองเขมรฝ่ายตะวันออก เพื่อระดมตีเมืองจัมปาศักดิ์ เสร็จแล้วจึงไปสมทบทัพหลวงที่เมืองเวียงจันทร์ โปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพระยานครราชสีมายกทัพออก

---

๑ ดูจดหมายเหตุนครราชสีมา หน้า ๑๕

จากนครราชสีมาแต่วันอังคารเดือน ๖ ขึ้น ๖ ค่ำ ส่วนทัพหลวงกรมพระราชวังบวร ยกจากนครราชสีมาณวันเสาร์เดือน ๖ ขึ้น ๑๐ ค่ำ

เจ้าพระยานครราชสีมาเดินทัพไปทางเมืองสกลนคร ถึงเขาพันนาแดนเมืองไทรบุรี พบกองหลวงเพ็ชรสงครามและครัวชาวเมืองบักชงไชยบางส่วน ซึ่งแตกทัพหลวงหลบมา จึงให้กองทัพกวาดจับไว้ทั้งหมด แบ่งกำลังควบคุมส่งกลับมาก่อนหน่วยหนึ่ง ครั้นเดินทัพต่อไปก็พบกองพระยาวงศาอัครราช เจ้าเมืองบักชงไชย ผู้ทรยศ ซึ่งแตกทัพหลวงณตำบลห้วยหลวง ก็ให้กองทัพกวาดจับได้อีก แล้วรีบเดินทัพไปถึงเวียงจันทร์เข้าเฝ้ากรมพระราชวังบวร มีพระราชบัณฑูรโปรดให้เจ้าพระยานครราชสีมา รับครัวชาวเมืองบักชงไชยคืนมาไว้เมืองบักชงไชยตามเดิม

เมื่อเสร็จราชการปราบกบฏครั้งนั้นแล้ว เจ้าพระยานครราชสีมาต้องเป็นธุระซ่อมแซมบ้านเมืองที่กองทัพเจ้าอนุวงศ์ทำลาย ให้คงคืนดีขึ้น และช่วยให้ราษฎรตั้งหน้าทำมาหากินเป็นปรกติดังแต่ก่อน เพื่อเก็บรวบรวมรายได้อันเป็นผลประโยชน์ของแผ่นดิน ส่งมายังกรุงเทพมหานครดังที่เคยปฏิบัติมา

การที่นำเรื่องเจ้าอนุวงศ์ยึดนครราชสีมา และเจ้าพระยานครราชสีมารับพระราชบัณฑูรเดินทัพไปร่วมงานปราบเวียงจันทร์ จนได้

---

๑ ดูจดหมายเหตุนครราชสีมา หน้า ๓๘

ชาวเมืองขุขันธ์ที่ถูกพระยาวงศาอัครราช และหลวงเพ็ชรสงคราม กวาดต้อนไปนั้นกลับคืนมาอย่างยืดยาวนี้ เพื่อชดใช้ข้อความที่แต่งไว้ผิดพลาดในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๓ หน้า ๕๑ ซึ่งกล่าวว่า เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) มิได้ไปราชการในการปราบเวียงจันทร์ด้วย อันเป็นการริดทอนเกียรติคุณของเจ้าพระยานครราชสีมาโดยผิดหลักฐานความจริงมาก

ต่อมาปลายปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๓๗๖ เขมรส่วนใหญ่พยายามกวาดล้างอำนาจญวนที่ครอบงำเขมรอยู่ แต่กำลังของเขมรไม่เพียงพอจึงขอความช่วยเหลือจากไทย ไทยเห็นว่าเขมรเป็นประเทศที่อยู่ในความคุ้มครองทนุบำรุงของไทยมาช้านาน สมควรช่วยเหลือเขมรให้หลุดพ้นจากแอกญวน เพื่อเขมรจะได้คืนสู่ปรกติสุขดังแต่ก่อน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เป็นแม่ทัพใหญ่ผู้สำเร็จราชการ ๆ ให้เจ้าพระยานครราชสีมาช่วยสะสมสะเบียงทัพโดยด่วน และระดมพลเตรียมคุมเชิงทางภาคอีสานด้วย เจ้าพระยานครราชสีมาจึงรีบรวบรวมไพร่พลยกไปตั้งพักราชการอยู่ที่เมืองนางรอง พร้อมกันนั้นได้เกณฑ์ชาวเมืองให้เร่งทำนาข้าว ตลอดจนให้สีข้าวรวบรวมไว้ตั้งแต่ปลายปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๓๗๖ ตลอดมา

รุ่งขึ้นปีมะเมีย พ.ศ. ๒๓๗๗ มีช้างพลายดำเชือกหนึ่งผิวตลอก กลายเป็นช้างเผือกตลอดตัว เว้นแต่หางยังคงดำอยู่ตามเดิม ความทราบถึงเจ้าพระยานครราชสีมาซึ่งยังตั้งกองบัญชาการอยู่ที่เมืองนางรอง ท่านจึงให้กรมการเมืองนครราชสีมา รีบทำใบบอกกราบบังคมทูลพระกรุณา จัดการนำส่งช้างพลายเผือกหางดำนั้นเข้ามากรุงเทพ ฯ โปรดเกล้า ฯ ให้สมโภชขึ้นระวางเป็นพระยามงคลนาคินทร์ อินทรไอยราวรรณ พรรณสีสังข์สำรเศวต กมเลศรังสฤษฎิ์ อิศวรรังรักษ์ จักรกฤษณราชรังสัน มหันตมหาวัฒนาคุณ วิบุลยลักษณเลิศฟ้า

พ.ศ. ๒๓๘๐ โปรดเกล้า ฯ ให้เสริมสร้างเมืองพัตบอง เพื่อความมั่นคงแข็งแรงยิ่งขึ้น เจ้าพระยานครราชสีมาได้จัดส่งชาวนครราชสีมา ๒๐๐๐ คน ไปปฏิบัติงานนั้นด้วย

พ.ศ. ๒๓๘๒ นครราชสีมาตัดเสา ๑๕๐๐ ต้น และไม้อีก ๔๕๐๐ แผ่น ไปช่วยราชการที่พัตบอง แต่ในคราวนั้น เจ้าพระยาบดินทรเดชาแม่ทัพใหญ่ผู้สำเร็จราชการ เดินทางเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลพระกรุณาข้อราชการณกรุงเทพ ฯ ยังมิได้กลับออกไปเมืองพัตบอง ฝ่ายเจ้าองค์อิ่ม ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นเจ้าเมืองพัตบอง แทนพระยาอภัยภูเบศร์ เจ้าเมืองเก่าที่ถึงอสัญกรรม คิดการกบฏเอาใจฝักใฝ่ไปเข้าข้างญวน เพราะหลงลืมตน ได้จับกุมกรมการเมืองพัตบองหลายคน รวมทั้ง

พระราชานุชิต น้องชายเจ้าพระยานครราชสีมาด้วย และกวาดต้อนครอบครัวหนีไป ส่วนภรรยาพระราชานุชิตและหลวงภักดีนุชิตบุตรเจ้าพระยานครราชสีมา หนีรอด หาถูกพวกกบฏจับไปไม่ ความทราบถึงกรุงเทพมหานคร มีพระบรมราชโองการให้เจ้าพระยาบดินทรเดชารีบออกไปควบคุมสถานการณ์ และเร่งมือดำเนินการช่วยเขมรให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเกณฑ์กำลังจากบางเมืองยกไปช่วยโดยด่วน

รุ่งขึ้น พ.ศ. ๒๓๘๓ เจ้าพระยานครราชสีมาจัดให้พระยกกระบัตรพระมหาดไทยเป็นต้น คุมพล ๒๐๐๐ มีอาวุธพร้อม ยกล่วงหน้าไปเมืองพัตบองก่อน แล้วเจ้าพระยานครราชสีมา พระภักดีนุชิตผู้บุตร พร้อมทั้งบุตรหลาน และพระพลกรมการ คุมพล ๓๕๐๐ เป็นกองกลาง ให้พระนรินทรบริรักษ์ พระมหาณรงค์ (พลาย) ทวดของ พ.ต. หลวงรามฤทธิรงค์ (ราม ม.ร. ณราชสีมา) คุมกำลังกองนอกจำนวน ๑๑๕๐ เป็นกองหลัง ยกไปช่วยราชการที่พัตบองได้อยู่ปฏิบัติการรบขับเคี่ยวต่อมาจนถึง พ.ศ. ๒๓๘๖ เจ้าพระยานครราชสีมาไม่สบาย อาการมีแต่ทรงกับทรุด ต้องเดินทางกลับจากเมืองพัตบอง มาพักรักษาตัวที่นครราชสีมา รุ่งขึ้น พ.ศ. ๒๓๘๗ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้า ฯ ให้มีพระราช

---

๑ ดูประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๗ หน้า ๑๖๑

กระแสถามอาการป่วยของเจ้าพระยานครราชสีมา และแสดงพระมหากรุณาเป็นห่วง ด้วยทรงพระราชวิตกถึงการรักษาพยาบาล แต่อาการป่วยยังทรงอยู่ตลอดมา ในปีนั้น เจ้าพระยานครราชสีมาให้นำช้างพลายบาน สูง ๕ ศอก ๑ คืบ ๒ นิ้ว ช้างพลายเยี่ยว สูง ๕ ศอก ๙ นิ้ว และช้างพลายแลม (เป็นช้างสามัญ) รวม ๓ เชือกเข้ามาน้อมเกล้า ฯ ถวายในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทครั้งหนึ่ง

รุ่งขึ้นต้นปี พ.ศ. ๒๓๙๘ ให้นำช้างพลายอุเทนรูปงาม สูง ๖ ศอก และพลายสารรูปปานกลาง สูง ๕ ศอก ๑ คืบ ๖ นิ้ว เข้ามาน้อมเกล้า ฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง พอถึงวันที่ ๑๑ กันยายนศกนั้น เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) ก็ถึงอสัญกรรมด้วยอาการสงบ

ชีวิตของท่านเจ้าพระยานครราชสีมา ต้องขับเคี่ยวต่อการรบใหญ่ถึง ๒ ครั้ง เฉพาะในครั้งที่ ๒ ยังได้พาบุตรหลานเข้าปฏิบัติในการรบอีกด้วย ฉะนั้น ท่านจึงสมควรได้รับยกย่องสรรเสริญว่าเป็นผู้ดำรงสกุลนักรบอย่างแท้จริง

บุตรหลานของท่านได้รับราชการเป็นเจ้าเมือง เป็นกรมการ ทั้งในเมืองนครราชสีมาและเมืองอื่น ๆ มากด้วยกัน ชั้นบุตรที่เป็นเจ้าเมืองนครราชสีมาได้แก่พระยานครราชสีมา (เมฆ ณราชสีมา) ที่เป็นผู้รักษากรุง (กรุงเก่า) ได้แก่พระยาไชยวิชิตสิทธิสาตรา (ขำ

ณราชสีมา) ชั้นนัดดาคือพระยากำแหงสงคราม (จัน ณราชสีมา) ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมา ต่อมาในชั้นปนัดดาที่เป็นข้าหลวงประจำจังหวัดก็มี คือพระยากำธรพายัพทิศ (ดิศ อ.ส. ณ ราชสีมา) ปัจจุบันนี้อุปสมบทอยู่ณวัดทุ่งสว่าง อำเภอเมืองนครราชสีมา นอกจากนั้น ชั้นบุตรที่เข้ามารับราชการในราชสำนักเป็นข้าราชการมหาดเล็ก เช่นนายศัลยวิชัย ชั้นนัดดาที่เป็นข้าราชการฝ่ายใน ในพระบรมมหาราชวังรัชกาลที่ ๔ เช่น เจ้าจอมมารดาสังวาล (ธิดานายศัลยวิชัย) พระมารดาของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ต้นสกุลทองใหญ่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ ต้นสกุลทองแถม พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าหญิงกาญจนากร ยังที่เป็นข้าราชการฝ่ายใน ในพระบวรราชวังรัชกาลที่ ๔ เช่นเจ้าจอมมารดาซ้อย (ธิดาพระยานครราชสีมาเมฆ ณราชสีมา) พระมารดาพระเจ้าราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ ต้นสกุลจรูญโรจน์ เป็นต้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นับแต่ท่านเจ้าพระยานครราชสีมา (ปิ่น) และท่านเจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์) เป็นต้นสืบต่อ ๆ มา ได้บากบั่นปฏิบัติราชการ เป็นคุณประโยชน์แก่แผ่นดินมากต่อมาก จึงเป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระอนุสรถึงความดีความชอบของสายสกุลนี้ และทรงพระกรุณาพระราชทานนามสกุลแก่อนุชนผู้สืบ

สายสกุลมาแต่ท่านเจ้าพระยานครราชสีมา (ปิ่น) และท่านเจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์) ว่า ณราชสีมา เป็นการรวบรวมเครือสกุลเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียว เพื่อร่วมกันเทอดทูนเกียรติคุณของบรรพบุรุษและเจริญรอยตามด้วยความสุจริตเข้มแข็ง ให้ยั่งยืนตลอดกาลนาน ดังปรากฏรูปถ่ายพระราชหัตถเลขาพระราชทานนามสกุล ณราชสีมา ต่อจากนี้ไป.

ปรีดา ศรีชลาลัย

๑๙ มกราคม ๒๔๙๖

ลำดับสกุล ณราชสีมา

สกุล ณราชสีมา ชั้น ๑

๏ เจ้าพระยานครราชสีมา (ปิ่น ณราชสีมา) เป็นญาติกับพระยาพิชัยดาบหัก (ทองดี ต้นสกุลวิชัยขัทคะศรีสราภร พิชัยกุล ฯลฯ)

สกุล ณราชสีมา ชั้น ๒

๏ บุตรเจ้าพระยานครราชสีมา (ปิ่น ณราชสีมา) เกิดแต่ท่านผู้หญิงเดิม คือ

๑. พระยาภักดีสงคราม[๑] เจ้าเมืองนางรอง

๒. พระยานครราช[๒]สีมา (เที่ยง ณราชสีมา)

๓. พระยาสุริยเดช (ทัศน์ รายณสุข)

บุตรบุญธรรมประสูติแต่เจ้าหญิงยวน ราชธิดาพระเจ้านครศรีธรรมราช ซึ่งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระราชทานแก่เจ้าพระยานครราชสีมา (ปิ่น ณราชสีมา) คือ

๔. เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา)

บุตรที่เกิดแต่อนุภริยา คือ

๕. พระราชา[๓]นุชิต

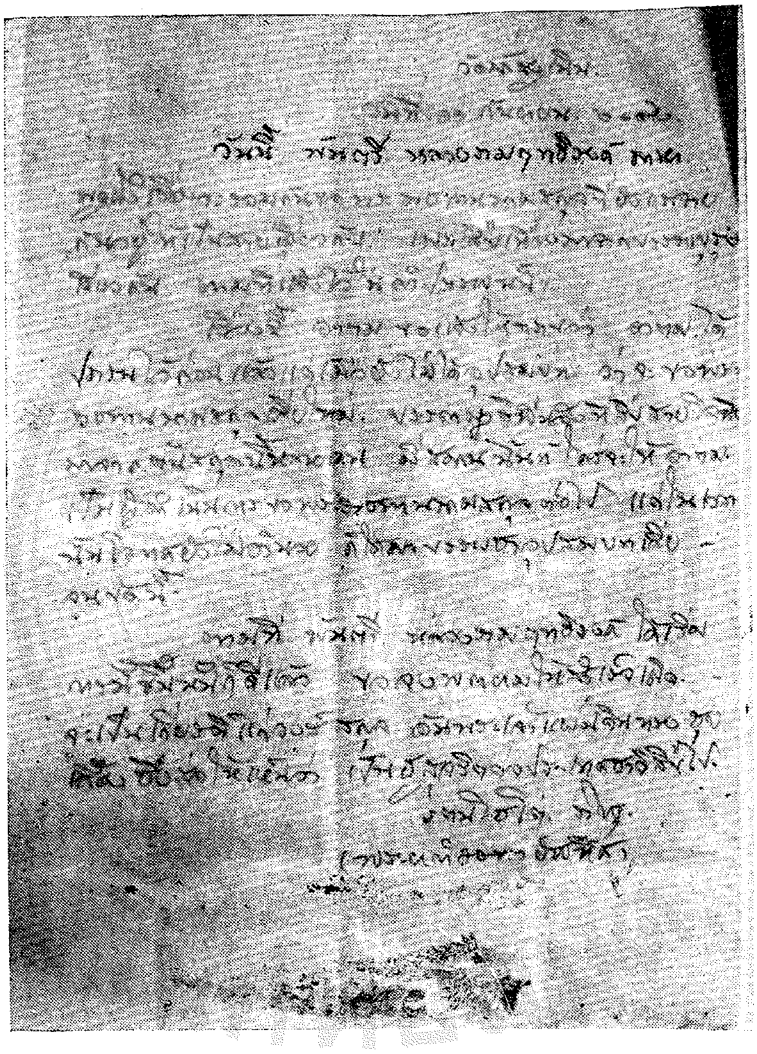
๑ ๒ ๓ ดูหมายเหตุท้ายเล่มตามลำดับเลข

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ขอให้นามสกุลแก่พระยากำธรพายัพทิศ (ดิศ อินทโสฬส) พระบุรคามบริรักษ์ (นาค เมนะรุจิ) พันตรี พระพิทักษ์โยธา (พิทักษ์-อธินันทน์) หลวงเรืองนรารักษ์ (วค พรหมนารท) หลวงอุบลศักดิ์ประ-ชาบาล (พันธ์ พรหมนารท) พันตรี หลวงรามฤทธิรงค์ (รามฤทธิรงค์-มหาณรงค์) และ พันตรี ขุนกำแหงเสนีย์ (กำแหง อินทรกำแหง) ตามที่ขอเปลี่ยนใหม่ และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติชื่อ-บุคคล พุทธศักราช ๒๔๘๔ แล้วว่า "ณ ราชสีมา" (เขียนเป็น-อักษรโรมัน ***na Rajasima***) อันเป็นมงคลนาม เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินทร์) ผู้เป็นต้นสกุล ซึ่งได้รับราชการประกอบคุณงามความดีแก่ นครราชสีมา และทั้งทา-ยาทก็ได้รับราชการด้วยความจงรักภักดี เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติสืบเนื่องกันมาในจังหวัดนี้เป็นเวลาหลายรัชกาล

ขอให้สกุล "ณราชสีมา" จงมีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงอยู่ชั่วกัลปาวสาน

วิลลา วัฒนา
โลซานน์ สวิตเซอร์แลนด์
วันที่ ๒๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๙๔

สกุล ณราชสีมา ชั้น ๓

สาย พระยาภักดีสงครามเจ้าเมืองนางรอง ชั้น ๓

◎ บุตรพระยาภักดีสงครามเจ้าเมืองนางรอง คือ

๑. พระยาพรหมยกกระบัตร (ยิ่ง อธินันทน์)

๒. พระยาภักดีศรีขันธเสมา (ทองสุก กาญจนพิมาย)

สาย พระยาสุริยเดช (ทัศน์ รายณสุข) ชั้น ๓

◎ บุตรธิดาพระยาสุริยเดช (ทัศน์ รายณสุข) ซึ่งเกิดแต่คุณหญิงแย้ม สุริยเดช คือ

๑. พระราชโยธา (สมุด รายณสุข)

๒. ญ. ทับทิม เป็นท่านผู้หญิง – เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา)

๓. ญ. ชุ่ม มารดาเจ้าจอมชื่นในรัชกาลที่ ๓

๔. ญ. แจ่ม เป็นภริยาพระวิชัยวรพัด (ยิ่ง)

๕. พระยาสุริยเดช (น้อย ณราชสีมา)

สาย เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) ชั้น ๓

◎ บุตรเจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) เกิดแต่ท่านผู้หญิงทับทิม ธิดาพระยาสุริยเดช (ทัศน์ รายณสุข) คือ

---

๑ ดูหมายเหตุท้ายเล่มหมายเลข ๔

๑. นายศัลยวิชัย หุ้มแพร (ทองคำ ณราชสีมา) สามี ญ. น้อย[๑]

๒. ช. ทองแก้ว ณราชสีมา

บุตรธิดาเกิดแต่ท่านผู้หญิงบุนนาค ธิดาเจ้าพระยาอภัยราชา (ปิ่น สิงหเสนี) และเกิดแต่ภริยาอื่น ๆ คือ

๓. พระยานครราชสีมา[๒] (เมฆ ณราชสีมา)

๔. พระยาไชยวิชิตสิทธิสาตรา[๓] (ขำ ณราชสีมา)

๕. พระภักดีนุชิต

๖. พระพล

๗. พระนรินทรบริรักษ์

๘. พระมหาณรงค์ (พลาย มหาณรงค์)

---

๑ ท่านยายน้อย เป็นธิดาท้าวเทพภักดี (ทองรอด)-พระยามหาเทพ (ทองปาน ปาณิกบุตร) ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๖ ครั้งแรกพระราชทานตราจุลจอมเกล้า พระยานครศรีธรรมราช (พร้อม ณนคร) กับพระยานครราชสีมา (เมฆ ณราชสีมา) ได้รับพระราชทานตราจุลจอมเกล้าวิเศษ ท.จ.ว. เรียงลำดับกัน รุ่งขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๑๗ พระยานครราชสีมา (เมฆ ณราชสีมา) เป็นแม่ทัพไปปราบจีนฮ่อที่จังหวัดหนองคาย ๓ เมื่อท่านยังเป็นพระพิเรนทรเทพ (ขำ ณราชสีมา) ได้สร้างวัดที่ตำบลวรจักร คนทั้งหลายเรียกนามว่าวัดใหม่พระพิเรนทร์ ปัจจุบันนี้วัดพระพิเรนทร์ยังคงอยู่และเจริญมากขึ้น ครั้นเมื่อท่านได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้รักษากรุง (กรุงศรีอยุธยา) มีนามบรรดาศักดิ์ว่า พระยาไชยวิชิตสิทธิสาตรา ได้สร้างวัดในที่ใกล้บริเวณพระที่นั่งสุริยามรินทร์ ในพระราชวังหลวงกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเวลานั้นรกร้าง ชาวกรุงเก่าเรียกนามว่า วัดใหม่ไชยวิชิต ปัจจุบันนี้ทิ้งร้างเสียแล้ว

๙. ญ. โต ณราชสีมา

๑๐. ญ. เอี่ยม ภริยาหลวงอภัย

๑๑. หลวงกลาง (เป๊ะ ณราชสีมา) สามี ญ. บุนนาค

๑๒. ญ. ชื่น เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๓

๑๓. พระยาสุริยเดช (คง ณราชสีมา)

๑๔. ญ. ทรัพย์ เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๓

๑๕. ญ. สุ่น ณราชสีมา

๑๖. พระศรีสิทธิสงคราม (แย้ม ณราชสีมา)

๑๗. พระบวรยกกระบัตร (บัว ณราชสีมา)

๑๘. ญ. แจ่ม เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ ๓

๑๙. พระศรีสิทธิสงคราม (ช้าง ณราชสีมา)

๒๐. ญ. เปรียม ภริยาพระพรหมบริรักษ์

๒๑. พระยาบรมราชบรรหาร (สมบูรณ์ ณราชสีมา)

๒๒. ญ. ฉิม เป็นเจ้าจอมในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒๓. พระยาสุริยเดช (โสพศ อินทโสพศ)

๒๔. ญ. สำอาง ภริยาพระพิพิธ (เด่น)

๒๕. ญ. คล้าย ภริยาพระพรหมภักดี

๒๖. พระนครภักดี (สมฤทธิ ณราชสีมา) เจ้าเมืองบุรีรัมย์

๒๗. ญ. อิ่ม ภริยาเจ้าเมืองนครนายก

๒๘. ญ. ทับ ภริยา ช. แก้ว

๒๙ ช. ทั่ง ณราชสีมา

๓๐. พระศรีสิทธิสงคราม (ถาวร ณราชสีมา)

๓๑. ช. ศรีจันทร ศิริพร สามี ญ. น้อย

๓๒. ญ. เคย ณราชสีมา

๓๓. ช. ดี ณราชสีมา สามี ญ. สาหร่าย

๓๔. พระมหาดไทย (สิงห์ ณราชสีมา)

๓๕. ญ. เบี่ย ณราชสีมา

๓๖. ช. อ่อน ณราชสีมา

๓๗. ช. แสง ณราชสีมา

๓๘. พระธานี (ดั่น ณราชสีมา)

๓๙. ญ. สังวาล ณราชสีมา

๔๐. ญ. แจ้ง ภริยา ช. อิน

๔๑. ญ. เอี้ยง ภริยาหลวงพล

๔๒. หลวงเทพภักดี (มั่ง ณราชสีมา)

๔๓. ช. แดง ณราชสีมา

๔๔. ญ. พุ่ม ภริยาหลวงเทพอาญา (จู๋)

๔๕. ช. ทองสุก ณราชสีมา

๔๖. ญ. พันธ์ ภริยาหลวงอภัย (สุ่น ณบ้อมเพ็ชร)

๔๗. ญ. พริ้ง ณราชสีมา

๔๘. ญ. อ่อง ภริยา ช. กระต่าย

๔๙. ญ. นุ่ม ภริยาหลวงพล (รุ่ง โรจนวิภาต)

๕๐. พระภักดีนุชิต (ทัศ อินทรกำแหง)

สกุล ณราชสีมา ชั้น ๔

สาย พระยาภักดีสงครามเจ้าเมืองนางรอง ชั้น ๔

๏ บุตรธิดาพระยาพรหมยกกระบัตร (ยิ่ง อธินันท์) เกิดแต่คุณหญิง (หลงมา) พรหมยกกระบัตร คือ

๑. พระพรหมยกกระบัตร (ฉิม อธินันท์)

๒. หลวงเทียมจำราษฎร์ (บุญคง อธินันท์)

๓. หลวงชาญ (เสือ อธินันท์)

๔. ญ. แย้ม ภริยาหลวงเทพภักดี (มั่ง ณราชสีมา)

๏ บุตรธิดาพระยาภักดีศรีขันธเสมา (ทองสุก กาญจนพิมาย) คือ

๑. ญ. ดวงจันทร์ กาญจนพิมาย

๒. พระพรหมเสนาสัตดี (หร่าย กาญจนพิมาย)

สาย พระยาสุริยเดช (ทัศน์ รายณสุข) ชั้น ๔

๏ บุตรพระราชโยธา (ฉมุด รายณสุข) คือ

๑. พระศรีสรสิทธิ์

๏ บุตรท่านผู้หญิงทับทิม — เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณ ราชสีมา) คือ

๑. นายศัลยวิชัย หุ้มแพร (ทองคำ ณราชสีมา)

๒. ช. ทองแก้ว ณราชสีมา

๏ บุตรธิดานางแจ่ม วิชัยวรพด คือ

๑. พระพิชัยบรพด พระเมือง (ฉิม)

๒. พระภักดีศรีขันขเสมา พระพิมาย (จุ้ย)

๓. พระอินทรมณเฑียร พระวัง (คง)

๔. ญ. ขลิบ ภริยาพระสีมา

๕. พระอินทรมณเฑียร พระวัง (อิ่ม)

๏ ธิดาพระยาสุริยเดช (น้อย ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. อ่อง ภริยาพระชัยวิจารณ์สรรพกิจ (จุ้ย)

๒. ญ. ชื่น ภริยาหลวงประชา (วัตร)

สาย เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) ชั้น ๔

๏ บุตรธิดานายศัลยวิชัย หุ้มแพร (ทองคำ ณราชสีมา) คือ

๑. เจ้าจอมมารดาสังวาล ท.จ. ในรัชกาลที่ ๔

๒. เจ้าจอมมารดาชุ่ม ท.จ. ในรัชกาลที่ ๔

๓. ญ. ขาว ภริยาหลวงพรหมวรานุรักษ์ (เจ้ากรม)

๔. ช. โต๊ะทอง ณราชสีมา

๑ บุตรธิดาพระยานครราชสีมา (เมฆ ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. นิ่ม ภริยาพระสุนทรอักษรา (คร่ำ)

๒. ญ. แจ้ เป็นคุณหญิง – พระยานครราชสีมา[๑] (กาด สิงหเสนี)

๓. พระศรีสิทธิสงคราม (นิ่ม ณราชสีมา)

๔. เจ้าจอมมารดาช้อย ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ บุตรธิดาพระมหาณรงค์ (พลาย มหาณรงค์) คือ

๑. ช. ภู่ มหาณรงค์

๒. ช. ขุนทอง มหาณรงค์

๓. ญ. หอม มหาณรงค์

๔. ญ. เงิน มารดาพระสำแดงฤทธิรงค์ (ปาน)

๕. พระภักดีศรีสุริยเดช[๒] พระประโคนชัย (ทองคำ มหาณรงค์)

๖. หลวงอภัยภักดี (ทองดี มหาณรงค์)

---

๑ พระยานครราชเสนี (กาด สิงหเสนี) เป็นเจ้าเมืองนครราชสีมา เมื่อเริ่มตั้งกองทหารขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๔๑ ได้รับพระราชทานยศเป็นพลตรี

๒ รัชกาลที่ ๔ พระราชทานสัญญาบัตรศักราช ๑๒๒๙ (พ.ศ. ๒๔๑๐) ลงพระบรมนามาภิไธยอักษรโรมัน โปรดให้เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองประโคนชัย สัญญาบัตรนั้นใช้กระดาษข่อย ดังรูปที่พิมพ์แซกไว้แล้ว

ที่เกิดแต่ ญ. อนงค์ สตรีชาวพนมเปญ คือ

๗. หลวงทิพย์ (มาก มหาณรงค์)

๘. หลวงทรงอักษร (มี มหาณรงค์)

๏ บุตรธิดา ญ. เอี่ยม ณราชสีมา ภริยาหลวงอภัย คือ

๑. หลวงศรี (เสือ) สามี ญ. นกแก้ว

๒. พระพิพิธ (เดิน) สามี ญ. ลำยาง

๓. ญ. ลำดวน ภริยา ช. ปลื้ม

๏ บุตรธิดาพระยาสุริยเดช (คง ณราชสีมา) คือ

๑. ช. แย้ม ณราชสีมา สามี ญ. หนูทับ

๒. หลวงปราบริปู (ขาว ณราชสีมา) สามี ญ. มณี

๓. ช. โหมด ณราชสีมา สามี ญ. พุ่ม

๔. ช. ทัพ ณราชสีมา สามี ญ. เอี่ยม

๕. ญ. แสง ภริยาหลวงมณี (ใต่)

๖. ญ. ปั้น ภริยา ช. พลอย

๗. ญ. ใย ภริยา ช. เดช สิงหเสนี

๘. ช. เป๊ะ ณราชสีมา สามี ญ. แซว

๏ บุตรธิดาพระศรีสิทธิสงคราม (ช้าง ณราชสีมา) เกิดแต่ ญ. ทองพูน ศรีสิทธิสงคราม คือ

๑. พระยาสุริยเดช (เนี่ยม ณราชสีมา)

๒. ช. นิน นิลนานนท์

๓. ญ. แย้ม ณราชสีมา ภริยาขุนแผลงณรงค์ (บุญคง)

◎ บุตรธิดาพระยาบรมราชบรรหาร (สมบุญ ณราชสีมา) เกิดแต่คุณหญิงทองพูนบรมราชบรรหาร คือ

๑. พระศรีสิทธิสงคราม (ทั่ง ณราชสีมา)

๒. ช. บุนนาค ณราชสีมา สามี ญ. สุคนธ์

๓. หลวงธานีพิชัย (อิน เชิญธงชัย)

๔. ช. แก่นจันทน์ ณราชสีมา สามี ญ. เนตร์

๕. ญ. มลิ ณราชสีมา ภริยา ช. เถื่อน กาญจนพิมาย

◎ บุตรธิดาพระยาสุริยเดช (โสพศ อินทโสพศ) เกิดแต่คุณหญิงบุนนาค สุริยเดช คือ

๑. ญ. อิ่ม เป็นคุณหญิงพระยาสุริยเดช (เนี่ยม ณราชสีมา)

๒. ญ. เกด เป็นคุณหญิงพระยาประชาชีพบริบาล (เหม สิงหเสนี)

๓. ญ. แจ้ง ภริยาพระภักดีสุวรรณ (ทองคำ กฤษณสุวรรณ)

๔. ช. ทองดี อินทโสพศ สามี ญ. นกเอี้ยง

๕. ญ. ทองอยู่ ภริยา ช. พันธ์

๏ บุตรธิดาพระนครภักดี (สัมฤทธิ์ ณราชสีมา) เจ้าเมืองบุรีรัมย์ คือ

๑. ญ. ปลื้ม ภริยา ช. ทองอยู่

๒. ช. กว่าง ณราชสีมา

๏ ธิดา ญ. ทับ ณราชสีมา (บ. สามแวง อ. นางรอง) คือ

๑. ญ. ชัง ภริยา ช. น้อย

๒. ญ. ทองมี ภริยาหลวงธานีพิชัย (อิน เชิญธงชัย)

๓. ญ. ทองเย็น ภริยาพระพิศาลสงขเขตร (แดง สุคนธรัตน์)

๏ บุตรพระศรีสิทธิสงคราม (ถาวร ณราชสีมา) เกิดแต่ ญ. สมบุญ ศรีสิทธิสงคราม คือ

๑. ช. โสร่ง ณราชสีมา

๒. หลวงภักดีโวหาร (พิศ ณราชสีมา)

๓. ขุนวิวิธ (เวศม์ ณราชสีมา)

๔. ช. พู ณราชสีมา

๏ บุตรธิดา ช. ศรีจันทร์ ศิริพร (บ. ท่าตาดขาว อ. โชคชัย) คือ

๑. ช. อ่อน ศิริพร สามี ญ. แดง

๒. ช. เกิด ศิริพร

---

๑ เมื่อแรกตั้งกองทหารขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๔๑ ได้รับพระราชทานยศเป็นร้อยโท

๓. ช. สวัสดิ์ ศิริพร สามี ญ. บัว

๔. ญ. เปะ ศิริพร ภริยา ช. เบี้ย

๏ ธิดา ช. ตี๋ ณราชสีมา คือ

๑. ญ. หรุ่น ภริยา ช. ปาน

๒. ญ. แก้ว ณราชสีมา

๏ บุตรธิดาพระมหาดไทย (สิงห์ ณราชสีมา) เกิดแต่ ญ. กลิ่น มหาดไทย คือ

๑. ช. นาก ณราชสีมา

๒. ญ. ชั่ง ภริยา ช. สว่าง

๓. ญ. ทอง ภริยาขุนศรีเสาแก้ว

๔. ช. บุญส่ง ณราชสีมา สามี ญ. ทิม

๏ ธิดา ช. อ่อน ณราชสีมา คือ

๑. ญ. อิ่ม ภริยาขุนกรรโกมารกิจโกศล (ทุย)

๏ บุตรธิดาพระธานี (ตั่น ณราชสีมา) คือ

๑. ช. นาก ณราชสีมา

๒. ญ. จีน ภริยาพันธ์โนฤทธิ์

๓. ญ. ซ้อน ณราชสีมา

๔. ญ. พุ่ม ภริยาหลวงนิติการประสิทธิ์ (นวน เหมนิธิ)

๕. ญ. สมบุญ ภริยา ร.อ. หลวงพรรฦกสรศักดิ์

๏ บุตรธิดา ญ. แจ้ง ณราชสีมา (บ. โพเตี้ย) คือ

๑. ญ. แจ่ม ณราชสีมา

๒. ช. อุไร ณราชสีมา

๏ บุตรธิดาหลวงเทพภักดี (มั่ง ณราชสีมา) คือ

๑. พระวิเศษ (กฤษ ชูกฤษ) เจ้าเมืองนางรอง

๒. พระวิชัย (เป๊ะ ชูกฤษ)

๓. ขุนรบเร่งพล (ปาน ชูกฤษ)

๔. ญ. พันธ์ ภริยา ช. แสง สุคนธรัตน์ จางวางกรมหลวงอดิศรอุดมเดช

๕. ช. เจ๊ก ชูกฤษ

๏ บุตรธิดา ญ. นุ่ม เทพอาญา คือ

๑. ญ. แจ้ง เทพอาญา

๒. ช. เด็ก เทพอาญา

๓. ช. ทองคำ เทพอาญา สามี ญ. พุ่ม

๏ บุตร ช. ทองสุก ณราชสีมา คือ

๑. ช. นิล ณราชสีมา สามี ญ. พูน (บ. กอกประดากฎ อ. ปักธงไชย)

๏ บุตรธิดา ญ. พันธ์ อภัย (บ. บ่อโพง คลองสระบัว อยุธยา) คือ

๑. ช. บุญรอด ณป้อมเพ็ชร สามี ญ. ทองคำ

๒. ญ. เอม เป็นคุณหญิงพระยาสระบุรี

๓. ช. ขาม ณป้อมเพ็ชร สามี ญ. แหร่ม

◎ บุตรธิดา ญ. พริ้ง ศรวงศ์ คือ

๑. ช. โป๊ะ ศรวงศ์ (อ. ปักธงไชย)

๒. ญ. ตะ ศรวงศ์

◎ บุตร ญ. อ่อง ณราชสีมา คือ

๑. ขุนสวัสดิ์วิบูลกิจ (เปลี่ยน) สามี ญ. สมบุญ

◎ บุตรธิดา ญ. พุ่ม ภริยาหลวงพล (รุ่ง โรจนวิภาต) คือ

๑. หม่อมสุวรรณ ในกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม

๒. หม่อมตาด ในกรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ

๓. พระยาบรรหารทัณฑกิจ (ลำใย โรจนวิภาต)

◎ บุตรธิดาพระภักดีนุชิต (ทัศ อินทรกำแหง) เกิดแต่ ญ. ไผ่ ภักดีนุชิต คือ

๑. ขุนรักษ์บุรการ (เบ้า อินทรกำแหง)

๒. ช. เชย อินทรกำแหง

๓. ญ. โต่ห์ ภริยาหลวงอภัยภักดี (อั้น อินทรกำแหง)

๔. ช. ชุ่ม อินทนุชิต สามี ญ. ทับ อินทโสพศ

๕. ญ. เอี่ยม อินทรกำแหง

สกุล ณราชสีมา ชั้น ๕

สายพระยาภักดีสงครามเจ้าเมืองนางรอง ชั้น ๕

๏ บุตรธิดาพระพรหมยกกระบัตร (ฉิม อรินันทน์) เกิดแต่ ญ. มิ่ง พรหมยกกระบัตร คือ

๑. ช. ทั่ง สามี ญ. อิ่ม

๒. ช. เนตร์ สามี ญ. หอยสังข์

๓. ญ. หมาใหญ่ ภริยา ช. พ่วง

เกิดแต่ ญ. ตา คือ

๔. ช. ทองอิน

๕. ช. พิน

๖. ญ. สงเมือง

๗. ญ. สังข์

๘. ญ. เม้า

๙. ช. ชม

๑๐. ช. บุญ

๑๑. ช. ทองพูน

เกิดแต่ ญ. คล้าย คือ

๑๒. ญ. จั่น ภริยา ช. คำ วัชรเสนา

เกิดแต่ ญ. ตา คือ

๑๓. ญ. จีบ

เกิดแต่ ญ. เงิน คือ

๑๔. หลวงพรหมภักดี (เชียง อชินนันท์)

๑๕. ช. จันท์

เกิดแต่ ญ. น้อย คือ

๑๖. ช. บุญชู

◎ บุตรธิดาหลวงเทียมจำราษฎร์ (บุญคง อชินนันท์) เกิดแต่ ญ. แย้ม เทียมจำราษฎร์ คือ

๑. ญ. นิล ภริยาพระวิเศษ (กฤส ชูกฤส)

๒. ญ. นวล ภริยาหลวงชำรง (ขำ)

๓. ช. บุญจัน สามี ญ. ผึ้ง

เกิดแต่ ญ. นกเทศ คือ

๔. ช. สัมฤทธิ์ อชินนันท์ มหาดเล็กเวรเดช สามี ญ. ขำ

๕. ญ. ลำดี ภริยาพระภักดีสุวรรณ (ทองคำ กฤษณสุวรรณ)

๖. ช. พักตร์ อชินนันท์

---

๑ เมื่อเริ่มตั้งกองทหารที่นครราชสีมาพระภักดีสุวรรณได้รับพระราชทานยศเป็นร้อยโท

๏ บุตรธิดาพระพรหมเสนาสัสดี (หร่าย กาญจนพิมาย) เกิดแต่ ญ. จั้น พรหมเสนาสัสดี คือ

๑. หลวงนรามรฎก (เกษ กาญจนพิมาย)

๒. พระพรหมยกกระบัตร (เข็ม กาญจนพิมาย)

๓. พระพรหมเสนาสัสดี (ขำ พรหมนารท)

๔. ญ. สุทธิ ภริยาพระราชสมบัติ พระคลัง (เขียน)

สายพระยาสุริยเดช (ทัศน์ รายณสุข) ชั้น ๕

๏ บุตรพระศรีสรสิทธิ์ เกิดแต่ ญ. เทศ ศรีสรสิทธิ์ คือ

๑. ช. ก้อนทอง รายณสุข สามี ญ. ทวาย

๒. หลวงอินทร์ (อิ่ม รายณสุข) สามี ญ. สมบุญ

๓. พระเสมา (เหลือม รายณสุข) สามี ญ. กรุง

๔. ร.ท. ขุนภาชนบรรจง (จาม รายณสุข) สามี ญ. หล่ำ

๏ บุตรธิดาพระพิชัยบรพต (ฉิม) หลานนางแจ่ม วิชัยวรพต คือ

๑. ญ. แจ้ง ภริยาพระพรหมยกกระบัตร (เข็ม กาญจนพิมาย)

๒. ญ. จั่น ภริยาพระวิชัยบุรินทร์ (เป๊ะ)

๓. ญ. ขำ ภริยาพระเสมียนตรา (สมบุญ) ซึ่งเป็นพี่ชายบิดาของ พ.อ. พระศรีวิชัยบริบูรณ์ (เหมือน อินทรกำแหง)

๔. ช. เดช สามี ญ. สว่าง

๕. หลวงต่างใจ (ฤทธิ์)

๖. ญ. กลิ่น ภริยา ช. สี่ไผ่

๏ บุตรธิดาพระภักดีศรีขันธเสมา (จุ้ย) หลานนางแจ่ม วิชัยวรพด คือ

๑. ญ. นกเทศ ภริยาหลวงเทียมจำราษฎร์ (บุญคง อธินันทน์)

๒. ญ. นกเอี้ยง ภริยาพระเสมา (ผึ้ง)

๓. พระสุนทรอักษรา (คร่ำ) สามี ญ. นิด ธิดาพระยานครราชสีมา (เมฆ ณราชสีมา)

๔. ญ. หนูหริ่ง ภริยาพระเสน่หามนตรี (รุ่ง เมนะรุจิ)

๕. ญ. นกโนรี ภริยาหลวงศรีภักดี

๖. ญ. ขำ ภริยาหลวงวัง (อิ่ม)

๏ บุตรธิดาพระอินทรมณเฑียรบาล (คง) หลานนางแจ่ม วิชัยวรพด คือ

๑. ญ. พุ่ม ภริยาหลวงชาญ (นาก)

๒. ญ. นวน ภริยาหลวงพรหมภักดี (เชี่ยง อธินันทน์)

๓. ช. นิน

๏ บุตรธิดา ญ. ขลิบ — พระสีมา หลานนางแจ่ม วิชัยวรพด คือ

๑. ญ. นิด ภริยาพระพิพิธสาลี พระนา (เหม)

๒. ญ. ม้วน

๓. ช. ปลื้ม

๏ บุตรธิดาพระอินทรมณเฑียรบาล พระวัง (อิ่ม) หลานนางแจ่ม วิชัยวรพด เกิดแต่ ญ. เรือนใหญ่ อินทรมณเฑียรบาล (พี่) คือ

๑. ญ. หนูทับ ภริยา ช. แย้ม

๒. ญ. สายบัว ภริยาพระประเวศบุรีรมย์ (บัว)

๓. ช. อ่วม สามี ญ. บัว

เกิดแต่ ญ. เรือนเล็ก (น้อง) คือ

๔. ขุนจิตรวิจารณ์ (เสือ ราชวิจิตร์) สามี ญ. พุ่ม

๕. ญ. นาก ภริยา ช. รุ่ง

เกิดแต่ ญ. เสงี่ยม คือ

๖. หลวงชำนาญอักษร (โช่ อภินันท์) สามี ญ. ชื่น

เกิดแต่ ญ. นกเทศ คือ

๗. หลวงอินท์สังหาร (แสง) สามี ญ. สายบัว

๘. ญ. ขำ ภริยา ช. สัมฤทธิ์ อรินันทน์ ณราชสีมา

๙. ญ. กรอง ภริยาหลวงราชกิจรักษา (เปล่ง)

๏ บุตรธิดา ญ. ฉ่อง ชัยวิจารณ์สรรพกิจ หลานพระยาสุริยเดช (น้อย ณราชสีมา) น้องชายนางแจ่ม วิชัยวรพด คือ

๑. ช. ทองอิน เฉลิมสีมา (ปู่ของ พ.ท. ขุนเฉลิมโยธากร ประทีป เฉลิมโยธากร ตาของ พ.ต. หลวงรามฤทธิรงค์ ราม ม.ร. ณราชสีมา)

๒. ญ. สายบัว เฉลิมสีมา (มารดานางหรีด เทพสมบัติ ประภาตนันทน์ ตั้งหลักฐานอยู่ขอนแก่น) ภริยา ช. บุญ

๓. ช. เป๊ะ เฉลิมสีมา

๑๐ บุตรธิดา ญ. ชื่น—หลวงประชา หลานพระยาสุริยเดช (น้อย ณราชสีมา) น้องชายนางแจ่ม วิชัยวรพด คือ

๑. หมื่นเหล็กรัตน์ (เหล็ก รัตนัย) นายด่านจอหอ นคร ราชสีมา เป็นปู่ ร.อ. หลวงสำเร็งณรงค์ (ทองคำ รัตนัย) ตั้ง หลักฐานอยู่นครเชียงใหม่

๒. ญ. พลับ ภริยาพระบรรเทาทุกขราษฎร์ (เหม)

๓. ญ. ม่วง มารดา พ.อ. พระพิทักษ์ยุทธภัณฑ์ (ทอง สุวรรณเหม) ภริยา ช. ทองคำ สุวรรณเหม

๔. ญ. ปรางค์ ภริยาขุนการเวก (แสง)

๕. ญ. หรุ่น ภริยา ช. สวัสดิ์

สายเจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ณราชสีมา) ชั้น ๕

๏ พระราชโอรสธิดาประสูติแต่เจ้าจอมมารดาสังวาล ท.จ. ในรัชกาลที่ ๔ คือ

๑. พลตรี พลเรือตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม (ต้นสกุลทองใหญ่ ณอยุธยา)

๒. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพศาตรศุภกิจ (ต้นสกุล ทองแถม ณอยุธยา)

๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชายเจริญรุ่งราษี สิ้นพระชนม์พระชันษา ๕ ปี

๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงกาญจนากร ท.จ.ว.

๏ พระราชธิดาประสูติแต่เจ้าจอมมารดาชุ่ม ท.จ. ในรัชกาลที่ ๔ คือ

๑. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงพุทธประดิษฐา

๏ ธิดาคุณหญิงแจ้ นครราชเสนี หลานพระยานครราชสีมา (เมฆ ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. พร้อม ภริยาพระเหมสมาหาร (เพิ่ม สิงหเสนี)

๏ บุตรพระศรีสิทธิสงคราม (นิ่ม ณราชสีมา) หลานพระยานครราชสีมา (เมฆ ณราชสีมา) คือ

---

๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ เริ่มตั้งกองทหารที่นครราชสีมา ได้รับพระราชทานยศร้อยเอก

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสาตรศุภกิจ

๑. หลวงอภัยภักดี[๑] (อน ณราชสีมา)

๒. หลวงนครนันทกิจ (ฮีด อินทรกำแหง)

๓. ช. แสง ณราชสีมา

◎ พระราชโอรสธิดาประสูติแต่เจ้าจอมมารดาช้อย ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ

๑. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิง (สิ้นพระชนม์ก่อนมีพระนาม)

๒. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจรัสพรปฏิภาณ (ต้นสกุล จรูญโรจน์ ณอยุธยา)

๓. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิง (สิ้นพระชนม์ก่อนมีพระนาม)

◎ บุตรธิดา ช. ภู่ มหาณรงค์ หลานพระมหาณรงค์ (พลาย มหาณรงค์) คือ

๑. ช. บุญถึง มหาณรงค์ สามี ญ. แจ้ง

๒. ญ. เปรม มหาณรงค์

๓. พระราชการ (สร้อย มหาณรงค์)

---

๑ พ.ศ. ๒๔๓๔ ได้รับพระราชทานตราตติยานุจุลจอมเกล้า ต.อ.จ. สืบสกุลพระยานครราชสีมา (เมฆ ณราชสีมา) ผู้เป็นบิดาซึ่งถึงแก่กรรม ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๑ เริ่มตั้งกองทหารที่นครราชสีมา ได้รับพระราชทานยศเป็นร้อยตรี

๏ บุตร ช. ขุนทอง มหาณรงค์ หลานพระมหาณรงค์ (พลาย มหาณรงค์) คือ

๑. ขุนไชยณรงค์ (นิน มหาณรงค์)

๒. หลวงเมือง (อิ่ม มหาณรงค์)

๓. หลวงรักษาพล (คง มหาณรงค์)

๏ บุตรธิดา ญ. หอม ไกรนคร หลานพระมหาณรงค์ (พลาย มหาณรงค์) คือ

๑. ญ. จันท์ ภริยา ช ขม

๒. ขุนหาญ (อ้วน) สามี ญ. แจ้ง

๓. ญ. มาก ภริยา ช. หร่าย

๏ บุตรธิดาพระภักดีศรีสุริยเดช พระประโคนชัย (ทองคำ มหาณรงค์) หลานพระมหาณรงค์ (พลาย มหาณรงค์) เกิดแต่นางปลั่ง ภักดีศรีสุริยเดช (เชี่ยะสกุล) คือ

๑. ช. ตอน ณราชสีมา สามี ญ. นกแก้ว เฉลิมสีมา

๒. พ.ต. หลวงสุดกระบวนรบ[๑] (ทัน ณราชสีมา)

๓. ญ. บุญมา ภริยาขุนนิกสิษฐ์สุขมาตร (พันธ์ สาตรา)

เกิดแต่ภริยาอื่น คือ

---

๑ พ.ศ. ๒๔๔๕ ได้ทำการปราบผีบุญในภาคอิสาน

๔. ญ. แหร่ม ภริยาขุนวิเศษภักดี (คง)

๕. ขุนตรุณานิษฐ์ (อุ่น ณราชสีมา)

๖. หลวงไพรีพินาศ (ปุก ณราชสีมา)

◎ บุตรธิดาพระพิพิธ (เค่น) หลาน ญ. เอี่ยม – หลวงอภัย คือ

๑. ญ. ปุ้ย ภริยาพันธ์โนฤทธิ์

๒. ช. พงศ์

๓. ช. พันธ์ สามี ญ. ทองอยู่

◎ บุตรธิดา ช. แย้ม ณราชสีมา หลานพระยาสุริยเดช (คง ณราชสีมา) คือ

๑. ช. อุย ณราชสีมา สามี ญ. ตะ

๒. ช. หว่าง ณราชสีมา สามี ญ. ฉ่ำ

๓. ญ. คล้าย ภริยาขุนตรี (โต)

๔. ญ. แดง ภริยา ช. หรีด

◎ ธิดาหลวงปราบริปู (ขาว ณราชสีมา) หลานพระยาสุริยเดช (คง ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. แจ่ม ณราชสีมา (ยายของหลวงไพจิตร์ ม.ล. ไพจิตร์ สุทัศน์)

๒. ญ. สัมฤทธิ์ ณราชสีมา

๓. ญ. พันธ์ ณราชสีมา

◎ บุตรธิดา ช. โหมด ณราชสีมา หลานพระยาสุริยเดช (คง ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. ชื่น ณราชสีมา

๒. ญ. ทับ ภริยา ม.ร.ว. มุ่ย คเนจร ณอยุธยา

๓. ญ. ตับ " ช. เปลี่ยน

๔. ช. ดิบ ณราชสีมา

๕. ญ. เพี้ยน ณราชสีมา

◎ บุตรธิดา ช. ทัพ ณราชสีมา หลานพระยาสุริยเดช (คง ณราชสีมา) คือ

๑. ช. เฉย ณราชสีมา สามี ญ. แสง

๒. หม่อมเชื้อ ในกรมหมื่นจรัสพรปฎิภาณ

◎ บุตร ญ. แสง — หลวงมณี หลานพระยาสุริยเดช (คง ณราชสีมา) คือ

๑. ขุนกรรโกมารกิจโกศล (ทุย) สามี ญ. ทองสุก

๒. ช. ทองพูน สามี ญ. เทียน

◎ ธิดา ญ. ใย สิงหเสนี หลานพระยาสุริยเดช (คง ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. แดง ภริยาหลวงพล ฯ (สิงห์ทอง อินทะกนก)

๒. คุณหญิงตุ่ม — พระยาประเสริฐสุนทราศัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

◎ บุตร ช เป๊ะ ณราชสีมา หลานพระยาสุริยเดช (คง ณราชสีมา) คือ

๑. ขุนศรีไตรภพ (ดุย ณราชสีมา) สามี ญ. แจ่ม

◎ บุตรธิดาพระยาสุริยเดช (เนียม ณราชสีมา) หลานพระศรีสิทธิสงคราม ผู้ช่วย (ช้าง ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. นกแก้ว ภริยาพระศรีสิทธิสงคราม (ชื่น กาญจนพิมาย)

๒. ขุนบริหารชนบท (คำ ณราชสีมา)

๓. ญ. เขียว ภริยา ช. ก้อนทอง

๔. ญ. ทรัพย์ ณราชสีมา ภริยาพระณรงค์วิชิต (เดือน ณนคร)

๕. ญ. เป๊ะ ภริยาหลวงประชาเลิศ (แสง กาญจนพิมาย)

๖. พระยากำแหงสงคราม (จัน ณราชสีมา)

๗. ญ. ปุ้ย ภริยา พ.ต. หลวงสรกิจพิศาล

๘. ช. โป๊ะ ณราชสีมา สามี ญ. จิ๋ว

๙. ญ. พลับ ณราชสีมา

๑๐. ช. โชน ณราชสีมา

๑๑. ญ. ตลับ ภริยา ช. บุญยัง

๑๒. ญ. สายบัว ภริยาขุนวิเศษโยธา (สิงห์ทอง พลวิเศษ)

• มีประวัติสังเขปถัดจากลำดับสกุล

๑๓. ญ. ขำ ณราชสีมา

๑๔. ร.อ. ขุนบำเหน็จพินาศ (ทุ้ย เนียมสุริยะ)

๑๕. ญ. ทองใบ ภริยา พ.ต. ปลั่ง

๑๖. หลวงสุริยภักดี สามี ญ. บัว

๑๗. ญ. อัฐ ภริยา ช. บุญมี

๑๘. ญ. เป่า ภริยาขุนอาจณรงค์ (เนย)

๑๙. ญ. อู๊ด ภริยา ช. สวัสดิ์

๒๐. ญ. สำหร่าย ณราชสีมา

◎ บุตรธิดา ช. นิน ณราชสีมา (อ. บักธงชัย) หลานพระศรีสิทธิสงคราม (ช้าง ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. ดูกอิน ภริยาหลวงคลัง (สิน สินธุวงศานนท์)

๒. ช. หม่วก นิลนานนท์[๒] สามี ญ. พันธ์

◎ บุตร ญ. แย้ม แผลงณรงค์ หลานพระศรีสิทธิสงคราม (ช้าง ณราชสีมา) คือ

๑. ช. อิ่ม สุวัณณปุระ

๒. พระสาราราชกิจ (ทองดี สุวัณณปุระ)

◎ ธิดาพระศรีสิทธิสงคราม (ทั่ง ณราชสีมา) หลานพระยาบรมราชบรรหาร (สมบูรณ์ ณราชสีมา) คือ

---

๑ เป็นมารดา ร.อ. หลวงอุดมฤทธาวุธ (นาก สินธุวงศานนท์)

๒ เป็นบิดา ร.อ. หลวงพลหาญห้าวศึก (ศุข นิลนานนท์)

๑. ญ. กรอง ภริยา ช. สงเมือง

๒. ญ. กริ๊ก ภริยาขุนเสนาภิรมย์ (สัมฤทธิ์ กาญจนพิมาย)

๓. ญ. บุหรง ภริยาหลวงเรืองนรารักษ์ (รศ พรหมนารท ณราชสีมา)

๔. ญ. วิเชียร ภริยา ร.อ. ขุนยรรยงปฏิยุทธ์ (แดง)

◎ บุตรธิดา ช. บุนนาค ณราชสีมา หลานพระยาบรมราชบรรหาร (สมบูรณ์ ณราชสีมา) คือ

๑. ช. คัด ณราชสีมา สามี ญ. แดง

๒. ญ. ดำดวน ภริยา ช. ชัง

◎ บุตรธิดาหลวงชาญพิชัย (อิน เชิญธงไชย) หลานพระยาบรมราชบรรหาร (สมบูรณ์ ณราชสีมา) คือ

๑. ช. แค้ม เชิญธงไชย สามี ญ. แอ็บ

๒. ญ. นิ่ม ณราชสีมา

◎ บุตรธิดา ช. แก่นจันทน์ ณราชสีมา หลานพระยาบรมราชบรรหาร (สมบูรณ์ ณราชสีมา) คือ

๑. ขุนอักษรพินิจ (ผัน ณราชสีมา) สามี ญ. ลูกจันทน์

๒. ร.ท. ผิน ณราชสีมา สามี ญ. ดาวเรือง

๓. ญ. อิ่ง ภริยาขุนยงสุริยามาตย์

๔. ญ. เปลี่ยน ภริยา ร.อ. หลวงราชเดชา (เฉื่อย เปฏะกานนท์)

๕. ญ. สมุด ภริยา ช. เฉย

◎ บุตรธิดาคุณหญิงเกด ประชาชีพบริบาล หลานพระยาสุริยเดช (โสพศ อินทโสพศ) คือ

๑. คุณหญิงหงส์ สิงหเสนี ต.จ. — พล. ต. พระยาสิงหเสนี (สอาด สิงหเสนี)

๒. พระเหมสมาหาร (เพิ่ม สิงหเสนี) สามี ญ. พร้อม สิงหเสนี

๓. พระสยามนนทเขตร (อั๋น สิงหเสนี) สามี ญ. แพร สิงหเสนี

๔. ญ. วัน สิงหเสนี

◎ ธิดา ญ. แจ้ง ภักดีสุวรรณ หลานพระยาสุริยเดช (โสพศ อินทโสพศ) คือ

๑. ญ. ด่วน กฤษณสุวรรณ ภริยาหลวงปราบริปู (เปรื่อง)

๒. ญ. ชื่น กฤษณสุวรรณ ภริยาหลวงศุภศิลป (ม.ร.ว. ฉอ้อน)

◎ บุตรธิดา ช. ทองดี อินทโสพศ ณราชสีมา หลานพระยาสุริยเดช (โสพศ อินทโสพศ) คือ

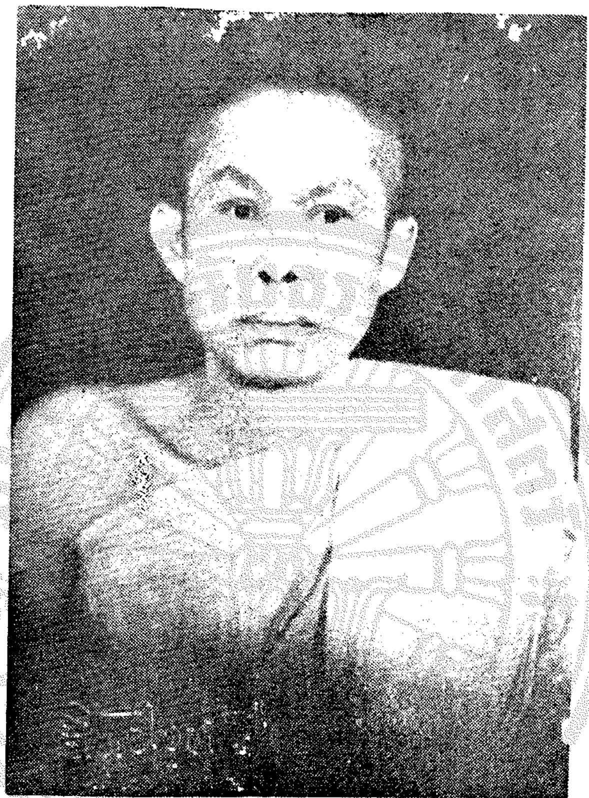
๑. ช. ทองสุข อินทโสพศ ณราชสีมา สามี ญ. เงิน เนาวประเสริฐ

๒. ญ. ทับ ภริยา ช. ชุ่ม อินทนุชิต

๓. พระยากำธรพายัพทิศ (ดิศ อินทโสพศ ณราชสีมา)

๔. ญ. สอาด ภริยา พ อ พระเริงรุกปัจจามิตร์ (ทอง รักสงบ)

๕. คุณหญิงเปลี่ยน — พ.อ. พระยาฤทธิรงค์รณเฉท (ทองคำ ไทยไชโย)

พระครูศรีสัตยาภรณ์ สีลาภรโณ อุปัชฌายะวัดท่าลาดขาว
(ร.อ. หลวงศรีศัสตรสมบูรณ์ ทองสุข ศิริพร ณราชสีมา)

อำมาตย์เอก พระยากำธรพายัพทิศ (ดิศ อินทโสฬส ณราชสีมา)
ออกอุปสมบทตั้งแต่วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๔๘๕ มีนามว่ารตนโชโต ภิกษุ
ปัจจุบันนี้จำพรรษาอยู่ที่วัดทุ่งสว่าง นครราชสีมา อำนวยการสร้างโบสถ์
ของวัดนั้นอยู่อย่างขมักเขม้น.

◎ ธิดา ญ. ทองอยู่ หลานพระยาสุริยเดช (โสพส อินทโสพส) คือ

๑. ญ. เปลี่ยน ภริยาขุนรักษ์บุรการ (เป่า อินทรกำแหง)

◎ บุตรธิดา ญ. ปลื้ม หลานพระนครภักดิ์ (สัมฤทธิ์ ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. เบ้ง ภริยา ขุนสุภัทรผลการี่ (คง ณราชสีมา)

๒. ญ. แดง ภริยา ช. ขอด

๓. ญ. สงเมือง ภริยาขุนชาญณรงค์ (ทัศ ณราชสีมา)

๔. ญ. ทองมี ภริยาหลวงนครนันทกิจ (อู๊ด อินทรกำแหง)

๕. ญ. พันธ์ ภริยาขุนปฏิบัติราชประสงค์

๖. พ.อ. พระศรีวิชัยบริบูรณ์ (เหมือน อินทรกำแหง) สามี ญ. อม

◎ ธิดา ญ. ชั้ง หลาน ญ. ทับ ณราชสีมา (บ. สามแลง อ. นางรอง) คือ

๑. ญ. สายบัว ภริยา พระวิชัยวงศา (เอ จรัณยานนท์)

๒. ญ. พันธ์

◎ ธิดา ช. พู ณราชสีมา หลานพระศรีสิทธิสงคราม (ถาวร ณราชสีมา) คือ

๑. ญ. ตุ้มทอง ภริยา ช. เชิญ สิงหเสนี

๒. ญ. ตลับ ณราชสีมา